

باشلانیش

نغمه داغی اۇباشی بلالی و دالیسی سۇزلو اثرلرین بیرسیدیر. بو کتاب یاییلاندان سۇنرا هرکس اۇز يولو و يۇنده می ایله منی شیغادی دنمیشلر: «اۇخ آتان گئتدی داش آتان گلدی». اۇزومده دئدیلر، یامان بیر اثر دیر. دالدادا پیچیلدا دیلار سۇز قایینا... بونجا رحمسیزلییه قاتلاشدیم، منیم ده قارا قیشیم چیخدی و قیزیلجامی چاخارتدیم. بیر هفته دگیلدی نغمه داغی ساتیشا بوراخیلیمشدی کی من کتابخانالارین بیرینده دایانمیشدیم. بیر نفر تانیما دیغیم آغا ایچه رییه گیردی. بیر جیلد نغمه داغی نین قولاغیندان میردارات کیمی توتوب و اۇنو چۇخ هیرسلی - هیرسلی، سلام سیز، کلامسیز کتاب ساتانین اۇستونه فیریلداتدی: «آل بو جوویزینی و منیم اۇن تۆمه نیمی قایتار.» و بیر نئچه یامان یووز دا اۇکتابین قۇشانینا کی اۇزو قره من اولموش اولام، سیریتلادی. اۇگئندن سۇنرا کتاب ساتان و من بیر بیریمیزه

ھۆبۈخموش كىمى باخدىق، دۇداغى مىزى آجى بىر گۆلۈش
 آچدى. من چۇخ خراب اولموشدوم، امما خطرىن قولاغى مىن
 دىبىندن سۇوشدوغونا سۇبىردىم. آلاھا شۇكۈر قىلدىم كى او
 منى تانىمايىردى، يۇخسا من اوندان اوتانمالي ايدىم يادا كى
 پارچاسى ايله اوزومه تۇپورمەلى ايدى. البتە بو ايكىنجى سىنە
 احتمال چۇخ وارايدى. بىر مەتدن سۇنرا كتاب ساتىلىپ قورتولدو
 و اياغى كتابخانالاردان يىغىشدى. بىر گۆن همان آدام منى خىياواندا
 چۇخ حۆرمەتلە قارشىلادى. او دئدى: «بىر جىلد نغمە داغى كتابىندان
 وارن سا منە گل يۇخ دئمە» و آرتىردى: «آى كىشى سن داھا
 كىم سن». حىرتىمدن داشا دۇندۇم، اۇنومدن قورودوم. ياخشى كى^۲
 او بىلمەيىردى من بىرىنجى صحنە نىن شاھىدى اولموشام. آخىر
 قارلاشدىق كى من اۇزۇمدە اولان نىسخە نى گتىرم و او اوندان كۆپى
 چىخارتسىن. صاباح واختىندا كتابى اۇنا يىتىردىم و او همان
 بىرىنجى صحنە اوز وئرن كتابخانادا، ايكى نىسخە كىپى اۇندان
 چىخارتدى و چۇخ سايقى ايله كتابى^۳ منە قايتاردى و دئدى بىز سنە
 افتخار انلەيىرىك. دىلىم كۆتۈك كىمى قوروموشدو. بو معجزە
 ھارادان باش وئرمىشىدى. آز مەتدن سۇنرا بىر نىچە يىردن منە تلفن
 اولوندو كى نغمە داغىندان يۇز... دۇورە بىزە گۇندرمەلى سن. دئدىم:
 اولمايا قارى نىن كىچل قىزى نىن يوخلامىش باختى اويانىيدىر؛ كىم

اُونو اۆيادئيدير گۆرهن؟ بو گۆن صابا حدير كى بير آغ آتلى شازدا دا
اونا انلچى دورا جاقدير. سفارش چوخالديمجا منى شك بورودو،
اخيردا ديلم توتار- توتماز بيريسيندن سوروشدوم: «آي جانيم،
منه بير دئيين گوروم نه خبردير؟» جاواب وئردى: «دئمك سنين
خبردن خبرين يوخدور؟ مگر بيلمه بيرسن كى شمالى آذربايجاندا
تلويزيوندا نئچه آدليم ادبى شخصيت نغمه داغى نين حاققيندا
دائيشيرميشلار؟». دئديم: «بس بئله قارايازي اثر يم ده مهاجرت
ائلهدى، يوخسا عومورونون اخيرينا جن ننه ليك قهره مه سى نين
آلتيندا، قيز قالمالى ايدى. بير راحت نفس چكديم، دئديم: «شوكور
اولسون كى اولي مدن ياري ماسام دا، اخير يمدان ياري ديم و
ياري م يايلاق اولما ديم».

بونلار هاميسى بير يانا، ادبيات داشيني دوشلرينه ويران آدى
ساوادلئيلار دا بير يانا، اونلار دئيرديلر: «بو داها نه تهر بوينوز
چيخارتماقدير، رحمتلى نين اوغلو، ادبيات زورخانا دئيل كى هر
گلن زورونو اونون چوخوروندا اوزگه لر ين گوزونه چكسين. بير
اثر دن كى ليسانسيله ر و حتى يوخارئ لارى دا باش
چيخارتما ياجاقلار، بو يور گوره ك اونو كيملره يازييسان، سنين
مخاطبين كيملرديلر». اونلارا شو خلو ق ائديب دئيرديم: «بيز دن
يئرلرديلر، سيزه ده مکتب آچمالي يام». من اونلار ين غرورلار ينا

تۇخونوب دىيە بىلمەيىرىم، ھەر يازىب اۇخويانا كى ساوادلى
دئمزلر. امما اۇنلار منى اياقلايىب و خرابلاماقدا، اللرىندن گلەنى
قىزىرقانمايىردىلار. بىر گۆن اۇنلاردان بىر عدەسى منى گۆرمە يە
گلمىشىدلىر. تصادفاً "غولام" ادلى منىم بىر "كىرمجان" لى دوستوم
دا، يىرمى ايلدن آرتىق بىرىمىمىزى ايتىردىكدن سۇنرا منە قۇناق
گلدى. نغمە داغى نىن كاستى نى كى اۇنون اوستونە ياخشى بىر تار
سىسى دە قۇيولموشدو، ائشيت مە يىنى "غولاما" نىسكىل ائلە دىم.
ھردن بىر سىناق اۇچون دوستلارنىمجا آنلاشكىلمايان سۇزلرىن
معناسىنى "غولامدان" سۇرۇشوردوم. اۇ ھامى سىنا اۇلدوقجا
دۇلغون جاواب وئىردى و اۇ سۇزلرىن حاققىندا بىر نىچە دئىم دە
آرتىرىردى. "غولامى" ھردن ائلە بىر شور توتوردو كى بىردن اۇزۇنو
بىلمز، آغىزىندان چىخىردى: «آى بئلە عاشىقىن غىرە تىنە قوربان».
كاست باشاچاتاندا، "غولام" بىردن بىرە بىر قاتار عاشىق
ھاوالارىندان اۇخودو و قورتولاندا، منىم حىيات يۇلداشىما دئدى:
«سن دە منىم باجىم، باغىشلا من اۇزۇمو بىلمز اۇلدوم و اۇخودوم،
امما عشقىن ترسە آواندى اۇلماز، كتلى ھەر يئره گتسە اۇرانى
اۇزۇنون قىش دامىسى گۆرر، دۇيونچك سىز اۇلار».^۷ نىچە گۆندن
سۇنرا اۇ آغىزلارى گۇيچك دوستلارنىما كى سويو كۆزە دە و گۆنو
باجادا گزەن لركىمى ادبىياتى دا ھۆررە كىمى بىلىردىلر كى آغىزا

قۇيمايىشداڭ باغۇرساقلارينا يومولسون، يارى ھرنك يارى ديه نك^۸
دئدويم: «مدتلىر منى دره مه ديره مه يه توتدوغونوز سؤاللارين
جاوابلاريني يقينيم واردير كى او گنجه "غولام" كيشيدن آلا بيلديز
و دوشوندوز كى من نغمه داغى كيمي كتابلاريمي كيملره يازميشام.
من كتاييمي يازى پىزى باشارمايان ساوادلئيلارا يازميشام.
اونلار كى اوزلىرى دىلر و خدا حافظه، باي باي دئمه يى ساواد
بيلمه يىرلر و "مرسى" يه ده ياشا دئىرلر. سىز اينن اونلار ين
ايرىنتى سى بودور كى سىز لىر كوكسوز يازىب اوخويان
ساواد سىزلار سىز، امما اونلار تكجه الفبا باشارمايان كوكلو و يىرلى
ساوادلئيلار دىلار.

كتلرده تويو په يه ده (طؤوله ده) توتارلار. نئيله سىن لر،
اونلار ين ان بويوك يىرلى طؤوله لىر دىر. آخىر نئچه پارا
كنددن تويلا رينا آخىنان قوناقلار ي، هئچ بىر يىره يىرلش دىر م
اولماز. عاشىق ارادا دولانار و بالابانچى لارى ايله مجلس
اوخويار. او تويلا ردا دؤنن قارا اولان به يى، بىر گنجه ده
دىرلىك صاحابى ائله يرلر. به يىن باشىنا پؤل سؤوورارلار و
به يه قولوندان قوپان قويون، كئچى، اكين يىرى، جوت،
زومحال و دهن، خرمن يىرى وئرر، ائله كى دؤنن آرايقدا
دؤرد آشىق اتان قارابه ي سحر يىرىندن دوراندا هامپادير و يارانان^{۱۱}

چوخورلاری بوتەهر دۆلدورارلار و آرالیقلاری بیتیرلر.^(۱) او
تویلاردا عاشیققدان هاوا ایستەیرلر. من او تویلاردان چوخ
گۆرمۆشم. بیر آخشام عاشیق چالیب اوخویوردو. دامداکی
قادینلار، چارقادلارینین اوجلارینا شاباش باغلایب و باجادان
ساللائیوردیلار و ایستەدیکلری آداما عاشیققدان هاوا و ساغلیق
ایستەیردیلر. او آخشام او کندی گیزیری چارقادلارین اوجونو
آچیردی. گیزیر اوجا سسلە دئدی: «شیرین خالا، آغا معلّمین قوچ
کلّەسی نین ساغلیغینا، شاباش گۆندەریب و عاشیققدان بو هاوانی
ایستەیر.» عاشیق چالدی و اوخودو. هاوا قورتارماق همان
شیرین خالا بیر داها شاباش گۆندردی. گیزیر اوجادان دئدی:
«عاشیق، شیرین خالا سلام گۆندەریب دئیر: عاشیق خیال ائلمە
کی ساغلیق ایستەین باشی لئچکلی ایدی و هاوادان باشی
چئخمایردی؛ سن هاوانین هم ایندن کسین، هم دە دیندن. باشی
بۆرکلۆ اولسایدیم باجادان یوخ، قاپیدان گلیب سن ایله دئیشردیم.»
عاشیق یامان خراب اولدو، امما ائلدار بولانسا دا، گرک تئز
دورولسون. او بو یول او هاوانی بۆتونلوکلە اجرا ائلهدی. من اوزۆمو
عاشیغین یانینا وئریب دئدیم: «آی کیشی، سن سئوینمە بیر سن کی

و

۱- بو یعنی انفاق، یعنی ثروت داغلارینی بۆش فقر دره لرینه آخیتماق و بیر سطحده
ائلمەک.

بىر خالقىن چالئب اۇخويان و بىستە كارئسان كى حتى قادئىنلارى دا
بوتون عاشىق سۇزلىرى و ھاوالارئى ايلە تائىش دىلار. افتخار
ائەلە گىنن و حتى بىر بوى دا اولدوغوندان اوجالگئىنان كى سن
شئىبادان چىپى و اوچ بادام بىر قوز ھاوالارئىنى سئون كوكسوزو
ايچى بوش، قاپئدان قوولوب باجادان انن، ايچى بوش سۇزله
باشلارئى قئزان بىر خلقىن بىستە كارئ دئىيل سن.

اوزون ايللر بويو اوره يىمى دەلن سۇزومو قوى دئىيم. اۇگونلرين
آجئ سى و نىسگىلى، ھلە دە كى ھلە دىر، يادئمدان و جانئمدان
چئخمايىبىدەر. من بو ايكى گۇزلىم ايلە ايللر بويو شاھىد اولموشام
كى قوروبوش الفبائى، ساواد آدلاندىرىب و اوزو-گوزو باغلى
كتلى لره تحفە توتانلار، آچئق قاپئلار قاپايئب باجادان تمدن
دروازاسئ آچانلار، ايتىن اۇنونه آرپا و آتىن اۇنونه سوموك توكن لر،
ئئجە و نە تە ھر و ھانكى بىر يوللار ايلە تلىس-تلىس، قاطار-قاطار
ساوادئ، شفاهى خالق ادبئائىنى، باياتئ لارى، آغئ لارى،
اوخشامالارئ، غنى فولكلورلارئ، دوزگون ياشائش يۇندم لرىنى
اۇ يازئق لارىن بئىين لرى نين يوز قاتئىدان دا سىلدىلر. توپ
گوللەسى ايلە داغئلمايان ائل خزىنەسىنى داغئتىدىلار. يۇخسا
دوغرو ساوادئ الفبائىن وسىلەسى ايلە باجادان يۇخ، قاپئدان
داشئ بانلارين بۇرك لرى، ھمىشە دئشك اۇلاردئ و سارالارئنى دا

سئل لر آلاردى. ساراسى اۆلمۆش قره گۆن كتلى، ايندى په به يئرینه
آت گزديرمهلى آغ ائولرده توى توتور و اۇنون تۇيون دا عاشىق لار
يئرینه، اوزاق-اوزاق شه هرلردن گلن و گتيريلن قودوقلانان،
چيپلاق، سىرتىق، اوزلرى نين سويو تۆكۆلموش، چالماميش
اۇنيايان اۇناغانچى لار دولانيرلار. دئمشلر ايشىق هارادير په يه نين
كۆر بوجاغى، "سلاما" "هلوو" و "ياشا" يا دا "مرسى" دئيرلر. «اللَّهُمَّ
افْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا».

«باريشماز»

ياى ۱۳۸۲